

УДИРДАГЧ:
Ц.Нямсүрэн
ФУ-ны доктор, ЭМНАНУТ-ийн
эрхлэгч

СУДАЛГААНЫ БАГИЙН ГИШҮҮД
Г.Золжаргалан, Нийгмийн ажлын магистр,
ЭМНАНУТ-ийн багш

Эмнэлзүйн судалгаа

КОВИД-19 халдварын үеийн эрсдэлийн түргэвчилсэн үнэлгээ, эрсдэлийн харилцааг ТОЙМОЛСОН НЬ

ЭМЯ-ны захиалгат ажил 2020 он.

ЭРСДЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ ба ХАРИЛЦАА

Эрсдэлийн үнэлгээнд тулгуурлан хариу арга хэмжээ хэрэгжүүлсний дүнд нийгэм дэг журамтай, сэжигтэй тохиолдлыг тусгаарлаж, хавьтлыг илрүүлж, дотооддоо халдварыг тархаахгүй, хатуу чанд хөл хориогүй, оношлуур урвалжийн хомстолгүй ажиллаж байна. Гэхдээ эрсдэлийн үнэлгээнд улс төр, нийгэм, эдийн засаг, соёлын хүчин зүйлийн агуулга, үндэслэгээ ерөнхийдөө орхигдсон, магадлал, үр дагаврын шалгуур асуултын хариунд тулгуурлан тэдний түвшинг хэрхэн тодорхойлох аргачлал бүрхэг байгааг залруулах хэрэгтэй байна.

ТАНИЛЦУУЛГА

Судалгаанд КОВИД-19 халдварт өвчинтэй холбогдуулан хийсэн эрсдэлийн үнэлгээний 7 удаагийн тайлан, Болзошгүй гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн салбар хоорондын мэдээлэл солилцох, хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах журам, 2020 оны нэгдүгээр сараас тавдугаар сарын 10-ны өдрийг хүртэлх хугацаан дахь ЭМЯ-ны тайлан, мэдээ, шуурхай утасны дуудлагын тайлан мэдээ, улаанбурхан болон Н1N1 өвчний үеийн эрсдэлийн харилцааг үнэлсэн судалгааны үр дүн гэсэн баримт бичгүүдийг тоймлон судлав. Мөн ЭМЯ, ХӨСҮТ-ийн эрсдэлийн харилцаа, эрсдэлийн үнэлгээний үйл ажиллагааг хариуцсан мэргэжилтнүүдтэй ганцаарчилсан ярилцлага хийж, 2020 оны 5 сар хүртэл телевизээр цацагдсан сурталчилгааны мэдээлэл, цахим сайтад нийтлэгдсэн мэдээ, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийлээ.

Эрсдэлийн түргэвчилсэн үнэлгээг тоймлон судлахад КОВИД-19 халдварын үед эрсдэлийн үнэлгээнд Болзошгүй гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн салбар хоорондын мэдээлэл солилцох, хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах журмыг хэд

хэдэн удаа хэрэгжүүлж үзсэн туршлага голлох түшиц болсон байна. Энэ журмаар зохицуулагдсан үнэлгээ хийх аргачлалд тулгуурлан эрсдэлийг үнэлэх программ боловсруулсан нь субъектив хүчин зүйлийн нөлөө багатай үнэлгээ өгөх, аль ч салбарт үүссэн эрсдэлийг үнэлж болохуйц ерөнхий чиг хүрээг тодорхойлох боломж олгожээ. Эрсдэлийн үнэлгээнд тулгуурлан хариу арга хэмжээ хэрэгжүүлсний дүнд нийгэм дэг журамтай, сэжигтэй тохиолдлыг тусгаарлаж, хавьтлыг илрүүлж, дотооддоо халдварыг тархаахгүй, хатуу чанд хөл хориогүй, оношлуур урвалжийн хомстолгүй ажиллаж байна.

ЗОРИЛГО

Энэхүү судалгааг КОВИД-19 халдварын үеийн эрсдэлийн түргэвчилсэн үнэлгээнд дүн шинжилгээ хийх, эрсдэлийн харилцааны арга хэмжээ, түүнд гарч байгаа ахиц, дэвшлийг тодорхойлох

ЭРСДЭЛИЙН ТҮРГЭВЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТОЙМ

2019.12.31-нд Хятадын Ухань хотын эрүүл мэндийн хороо шалтгаан тодорхойгүй уушигны хатгалгаа өвчний кластер тохиолдол Хүбэй мужийн Ухань хотод

бүртгэгдсэн талаар мэдээлж, ДЭМБ-ын зүгээс 2020.01.05-нд шинэ вирусийн тухай Өвчний дэгдэлтийн мэдээг анх нийтлэн шинжлэх ухааны нийгэмлэг, нийгмийн эрүүл мэндийн олон нийт, дэлхийн хэвлэл мэдээллийнхэнд дөнгөж хүргэсэний маргааш буюу 2020.01.06-нд ЭМЯ, ХМХЕГ, ХӨСҮТ, ЗӨСҮТ хамтран эрсдэлийн асуултыг “шалтгаан нь тодорхойгүй уушигны хатгалгаа өвчин Монгол улсад зөөвөрлөгдөн орж ирэх эрсдэл байна уу?” хэмээн томъёолж, тухайн өвчний үүсгэгч, дамжих зам, хэрэгжүүлэх хариу арга хэмжээ зэрэг нь маш тодорхойгүй, мэдээлэл хомс байсан цаг үед эрсдэлийн түргэвчилсэн үнэлгээг анх хийжээ. Эхний энэ түргэвчилсэн үнэлгээнд БНХАУ, ДЭМБ-тэй холбоотой мэдээллээс гадна Хонг-Конг, Сингапурт бүртгэгдсэн сэжигтэй тохиолдол, Филиппин улсад хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, Буянт-Ухаа боомтын нөхцөл байдал, хилийн цэгийн бэлэн байдал, халдваргүйжүүлэх бодис, хувийн хамгаалах хэрэгслийн хангамж зэргийг тооцон, хүн ам уг өвчинд мэдрэг үү, өвчний явц дундаас хүнд үү гэсэн асуултад тийм, тохиолдлын тоо нэмэгдэх үү гэдэгт манай улсад бүртгэгдээгүй байгаа учраас

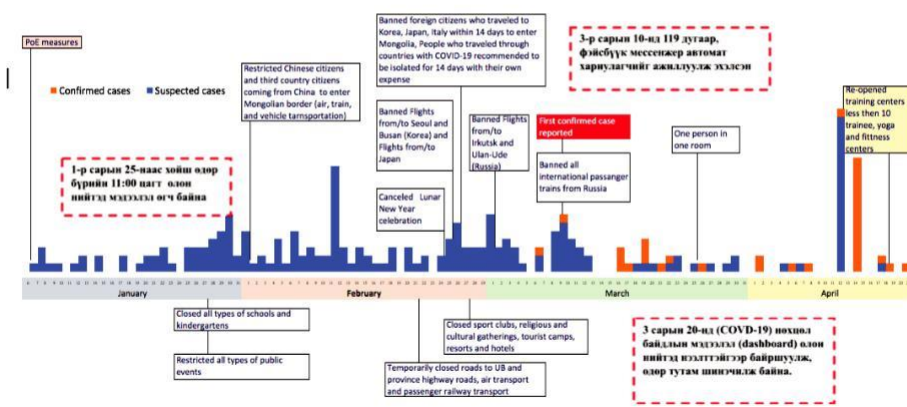
үгүй, хариу арга хэмжээ авах чадавхтай юу гэдэгт мэдэхгүй хэмээн хариулж эрсдэлийн түвшинг дунд, идэвхжилийн зэргийг I хэмээн үнэлж тухайн орон нутаг, нийслэлийн мэргэжлийн байгууллагыг идэвхжүүлэх, төрийн захиргааны төв байгуулагад үнэлгээг мэдээлэх, лабораторийн, эмнэлзүйн идэвхтэй тандалт хийх хариу арга хэмжээний горимд шилжиж, НЭМГ, МХЕГ, ХМХЕГ, ХӨСҮТ, ЗӨСҮТ зэрэг байгууллагад зөвлөмж хүргүүлсэн нь тухайн цаг үед бэлэн байсан нотолгоо бүхий мэдээлэлд тулгуурласан, тодорхойгүй байдлыг баримтжуулсан, цаг үеэ мэдэрсэн, эрсдэлийг үнэлсэн, чиглэсэн зорилтот бүлэгт ойлгомжтой, үйл явдлыг олон нийтэд мэдээлэх суурь болсон үнэлгээ болжээ.

Үүнээс хойш 2020 оны 1 сарын 22, 25; 2 сарын 11, 18; 3 сарын 25, 4 сарын 7-нд үйл явдлын явцыг тус тус үнэлсэн бөгөөд зорилтот бүлэгт ойлгомжтой, давтан хийж болох, мэдээ баримт, хэлэлцүүлэгт тулгуурласан, тогтмол хянасан, нөхцөл байдалтай уялдан шинэчилсэн, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг чиглүүлэн зөвлөсөн, магадлал, нөлөө, эрсдэлийн үнэлгээгээ үндэслэсэн байдлаар боловсруулжээ.

КОВИД-19 халдвар Монгол оронд тархах магадлал, үр дагаврыг тооцсон шалгуур Хүснэгт 1.

Магадлалыг тооцсон шалгуур	Үр дагаврыг тооцсон шалгуур
Амьтанд халдсан эсэх	Амьдралын ерийн байдалд нөлөөлөх эсэх Нас баралтын түвшин өндөр эсэх Нөхцөл байдал хүндрэх эсэх Нэмэлт хүч, хэрэгсэл хэрэгтэй эсэх
Бүртгэгдэж байсан эсэх	Олон нийтэд түгшүүр төрүүлэх эрсдэлтэй эсэх Олон хүн өртөх эсэх
Лаб шинжилгээгээр баталгаажсан эсэх	Орчинд үзүүлэх эрсдэл өндөр эсэх
Мэдээлэх тохиолдол мөн эсэх	Өртсөн хүмүүс үйлчилгээнд яаралтай хандаж чадах эсэх
Нууц үеийн хугацаа урт эсэх	Соёл, заншилд нөлөөлөх эсэх
Орон нутгаас давах эсэх	Улс орны эдийн засагт нөлөөлөх эсэх
Өмнө ижил үйл явдал болсон эсэх	Урвалж оношлуурын нөөцтэй эсэх
Өртсөн хүний тоо тодорхой эсэх	Ус хөрсөнд хадгалагдаж эрүүл мэндэд нөлөөлөх эсэх
Сэжигтэйг хил дээр илрүүлэх бололцоотой эсэх	Үйл явдал хурдан даамжрах эсэх Хариу арга хэмжээ авч эхэлсэн эсэх Хариу арга хэмжээний зардал өндөр эсэх Хариу арга хэмжээний нөөцтэй эсэх Шалган нэвтрүүлэх чадавхтай эсэх ЭМБ-ын орны ачаалал нэмэгдэх эсэх
Урьдчилан сэргийлэлт бий эсэх Үйл явдал даамжрах эсэх Халдварлах зам тодорхой эсэх	
Хариу арга хэмжээ шуурхай авах чадавхтай эсэх	
Хоруу чанар өндөр эсэх	
Хүнээс хүнд халдах эсэх	
Эмнэлзүйн шинж тодорхой эсэх	
Эмнэлзүйн явц хүнд эсэх	

КОВИД-19 цар тахлын үеийн гол үйл явдлууд ба эрсдэлийн харилцааны арга хэмжээ

ЭРСДЭЛИЙН ХАРИЛЦААНЫ АРГА ХЭМЖЭЭ

ДЭМБ-аас боловсруулсан зөвлөмжийн 5 бүрэлдэхүүн хэсгээс уг судалгаанд бид дараах таван үзүүлэлтийг сонгон авсан. Сонгон авсан үзүүлэлт тус бүрийн хүрээнд эрсдэлийн харилцааны арга хэмжээ хэрхэн хэрэгжиж байгааг судаллаа.

1. Төлөвлөлт:

Бичигдмэл төлөвлөгөөтэй эсэх: Эрсдэлийн харилцааг зохицуулах үндсэн эрх зүйн баримт бичиг нь 2011 оны сайдын 358 тоот тушаал буюу Халдварт өвчний дэгдэлтийн үеийн мэдээлэл, харилцаа холбооны удирдамж, мөн Шадар сайдын 2017 оны 8 дугаар тушаал буюу Болзошгүй гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үеийн салбар хоорондын мэдээлэл солилцох, хариу арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах журам байна.

2. Координаци:

Салбар дундын хамтын ажиллагааны төлөв:

Эрүүл мэндийн салбар дундаа хамтран ажиллах, мэдээлэл солилцох журам, зохицуулалт мөн утасны жагсаалтууд батлагдан ашиглагдаж байна.

3. Ил тод байдал:

Дэгдэлтийн үед өгч байгаа мэдээлэл нь дараах агуулгыг багтаасан байх ёстой байдаг

- Дэгдэлтийн тохиолдол, тархалт, цар хүрээ
- Эрүүл мэндийн ажилтан, олон нийт, гэр бүл, хувь хүн эрүүл мэндээ хамгаалж, дэгдэлтийг хяналтад оруулахад хийх ёстой үйл ажиллагаа
- Шийдвэр гаргагчдад хэрэглэгдэх эрсдэлийн үнэлгээ
- Дэгдэлт, хяналтын арга хэмжээний тухайд тодорхойгүй байгаа зүйл
- Дэгдэлтийн хяналтын шийдвэрийг бататгах ёс зүйн асуудал
- Эрсдэлийн удирдлагын шийдвэр хэрхэн гарч байгаа

4. Олон нийтийн санаа бодлыг сонсох:

Олон нийтийн санаа бодлыг тандах, цуурхал, ташаа мэдээллийг илрүүлэх зорилгоор мониторинг хийх үйл ажиллагаа тодорхой хэмжээнд хийгдэж байна. Ялангуяа цахим орчинд бичигдсэн мэдээллүүдэд шинжилгээ хийх, ташаа мэдээллийг залруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна. Гэхдээ энэхүү үйл ажиллагаа нь албан эх сурвалжаас түгээж, хүлээн авч буй мэдээ, мэдээлэл, санал гомдол, сэтгэгдлийн хүрээгээр хязгаарлагдах шинжтэй байгааг цаашдаа өөрчлөх шаардлагатай.

5. Харилцаа холбоог үнэлэх:

Эрсдэлийн харилцаатай холбоотой дараах үнэлгээнүүд хийгдэж байна:

- Олон нийтэд зориулан өгч байгаа

мэдээллийн тоо, тухайн мэдээллийг хүлээн авсан хүмүүсийн статистик үнэлгээ

- Цахим орчинд ЭМЯ зэрэг албан веб болон нийгмийн сүлжээнд ирүүлсэн хүсэлт, мэдээллийг агуулгаар нь ангилах
- Цуурхал, ташаа мэдээллийн бүртгэл

ҮР ДҮН, ДҮГНЭЛТ

1. ДЭМБ болон АНУ-ын өвчний хяналтын төвийн тодорхойлсон халдварт өвчний дэгдэлтийн үед эрсдэлийн харилцаанд баримтлах зарчмуудаас эрт зарлах, анхдагч байх, ил тод байх, найдвартай байх, алхам хийхийг уриалах, итгэлцэл бий болгох, өгч буй мэдээлэл нь зөв байх зэрэг зарчмууд хэрэгжиж чадаж байна. Үүний үр дүнд мэдээлэл нэг эх сурвалжаар олон нийтэд хүрч чадаж байна. Мөн цуурхал, ташаа мэдээлэлд тухай бүр хариу мэдээлэл өгч, залруулж чадаж байна. Харин эмпати байх, хүндэтгэж харьцах гэсэн зарчимд цаашид анхаарах шаардлагатай байна.
2. ДЭМБ-ын халдварт өвчний үеийн харилцааны зөвлөмжийг хэрэгжүүлж байгаа байдлыг судалж үзэхэд эрсдэлийн харилцааг зохицуулах бичигдмэл төлөвлөгөөтэй байх, салбар

дундын болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай хамтран ажиллах, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах гэсэн зөвлөмжүүдийг тодорхой хэрэгжүүлж чадаж байна. Цаашид эдгээр гурван зөвлөмжийн хэрэгжилтийг ахиулахын тулд эрсдэлийн харилцаагаар мэргэшсэн хүний нөөцийг бэлтгэх, тус үйл ажиллагаанд зориулан төсөв хуваарилах, салбар дундын хамтын ажиллагаанд эрүүл мэндээс бусад салбарын төлөөлөгчдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, хамтын ажиллагааг гэрээгээр баталгаажуулах зэрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх шаардлагатай. ДЭМБ-ын зөвлөмжөөс олон нийтийн санаа бодлыг сонсох, харилцаа холбоог үнэлэх гэсэн хоёр зөвлөмжийн хэрэгжилт хангалттай биш байна.

3. КОВИД-19 халдварын үеийн эрсдэлийн харилцааг 2009 онд тохиолдсон H1N1, 2015-2016 онд тохиолдсон улаанбурхан өвчний дэгдэлтийн үеийн эрсдэлийн харилцааны үнэлгээтэй харьцуулан судлахад H1N1 халдварын үед эрсдэлийн харилцаа нь чадавхгүй, улаанбурхны халдварын үед хязгаарлагдмал чадавхтай байсан бол КОВИД-19 халдварын үед чадавх сайжирсан ч баталгаатай чадавхын түвшинд хараахан хүрээгүй байна.

